

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р **Венета Христова Матеева**

професионално направление: 3.8. Икономика,
научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“,
Месторабота: ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, катедра „Стопанско
управление“, Велико Търново,

Контактна информация: +359 887 000 853; vhristova@ts.uni-vt.bg

Регистрационен номер в регистър за научната дейност: 44561 –
<https://cris.nacid.bg/public/scientist-preview/37806>

на дисертационния труд на **Сабина Нуракинова**

на тема „Модернизация на системата за управление на медицинските
висши училища на Казахстан на основата на стратегическото планиране”,
представен за придобиване на образователната и научна степен
„доктор” по докторска програма „Организация и управление извън сферата
на материалното производство (сигурност и отбрана)” на НВУ „Васил
Левски“

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Динамичната среда, в която университетите осъществяват дейността си, ги принуждава непрекъснато да се променят, въпреки изначално консервативната си същност. Традиционно, класическите университети са склонни да се фокусират върху дейността си и безкрайните вътрешни проблеми и промени, които реализират, вместо към промяната, идваща от вън. Светът след 2020 г. преначерта много параметри от живота ни, но съществено промени мястото, ролята и значението и на медицинските университети – те се превърнаха преди всичко в иновационен център, а не само в образователен. Това пряко рефлектира върху начина, по който

следва да се управляват. Този съществен аспект от промяната е уловен и детайлно разгледан от докторанта в дисертационния труд, което го прави изключително актуален и значим за научната сфера и практиката.

Подобни на разработената тема в Българският портал за отворена наука не откривам, което прави труда оригинален. Към края на април 2024 г. там могат да се видят 128 разработки с фокус върху Казахстан, но нито една от тях не изследва модернизацията на управлението на медицинските университети, въпреки че 38% от трудовете са в област 3. Социални, стопански и правни науки. В допълнение можем да посочим, че само 1 друг дисертационен труд третира проблемите в здравната система на Република Казахстан, но през призмата на правната ѝ уредба и още 1 изследва възникването и развитието на образованието като цяло в тази страна.

Считам, че темата на дисертационния труд съответства на основното съдържание на разработката като логично го разгръща в детайлно проучване.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Разработената дисертация следва класическият модел на структуриране на този вид трудове като съдържа увод, три глави, заключение, списък на литературните източници и приложения. След всяка глава на дипломната работа има и изводи. Дисертационният труд е с общ обем на изложението 270 стр. Основният текст е изложен в обем от 233 стр., в т.ч. 15 таблици и 28 фигури. Приложенията се състоят от 20 стр. Използваната литература е свързана с разработваната проблематика и е цитирана коректно, като са спазени правилата на научната етика. Библиографската справка съдържа 197 литературни източника. Представен е и автореферат на дисертационния труд с обем от 37 стр. По формални признаци – обем и структура, дисертацията и автореферата отговарят на изискванията, предявявани

към тези трудове в страната.

В увода ясно са очертани прилаганите методи на научно изследване, които последователно и при спазване на принципите на прилагането им, са използвани надлежно в целият труд. Те съответстват на темата на дисертацията.

За **обект** на дисертационния труд са посочени управлението в медицинските университети на Република Казахстан, осигуряващо триединството на медицинско образование, клинична практика и научна дейност. **Предмет** на изследването е модернизацията на системата за управление в медицинските университети на базата на стратегическо планиране. **Основната цел** на дисертацията е да се проучи, анализира и разработи модел на управление, основан на стратегическо планиране в медицинските университети в Казахстан, която е разгърната в 4 логично обвързани задачи. В труда има и приети ограничителни условия, свързани с изследване на темата по отношение изследване на концептуалните особености, методологическите и научно-практически проблеми на формиране и развитие на стратегическото планиране в медицинския образователен пазар, на чиято основа се разработват механизми на модернизация на системата на управление на медицинските университети в Казахстан на база стратегическото планиране.

Изследователската теза е твърде подробно разписана и би могло да се оптимизира. Хипотезите на изследване са изведени коректно като са търсени доказателства за тях в продължение на целия дисертационен труд.

В първа глава са разгледани и подробно анализирани теоретико-методически постановки на системата за управление и стратегическо планиране във висшите учебни заведения. Представени са ключови виждания относно стратегическото управление на системата на висшето образование, изяснени на характеристиките на реформите в тази система в Република Казахстан и са очертани основните насоки на стратегическото им развитие; изведени са същността и основните компоненти на стратегическото плани-

ране в управлението на организацията като е поставен акцент върху методическите му аспекти.

Във втора глава въз основа извадка от 9 медицински университети в Казахстан, се извършва качествена оценка на структурата и съдържанието на стратегическите им планове с оглед определяне състоянието на стратегическото планиране в тях. Посочват се позитиви, сходства, различия, както и се извеждат недостатъци в разработването и изпълнението на стратегическите планове на изследваните университети. Именно това е основата за търсенето на решения по подобряване на планирането и модернизиранието на етапите на изпълнение, систематичен мониторинг на изпълнението и контрол на постигането на резултатите в изследваните университети. Анализът в тази глава продължава посредством провеждането на експертни оценки относно състоянието на стратегическото планиране в медицинските университети на Република Казахстан, реализирани чрез събиране на информация посредством въпросник от 58 респонденти. Анализът й дава ценни насоки на докторанта във връзка с доказването на изследователската му теза и достигането до успешно финализиране на заложените задачи. Следват 12 дълбочинни интервюта с експерти, заемали ръководни длъжности, които и са участвали пряко в разработването или изпълнението на стратегическия план на конкретната изследвана организация. Тези интервюта позволяват да се очертаят групи значими пречки пред ефективното развитие на университетите и подчертаят необходимостта от модел за управление, залагащ на стратегическото планиране.

В трета глава се извеждат основните насоки за модернизация на системата за управление на медицинските университети в Казахстан на базата на стратегическо планиране. В параграф първи се анализират моделите за управление на университетите като се подчертава, че модели за управление на медицински университет, базирани на стратегическо планиране, не са достатъчно застъпени в литературата. Позовавайки се на теоретичните открития, както и на събраните емпирични данни, докторантът обосновава модел на управление на медицинския университет, който прави опит да интегрира съвременни управленски методи, подходи и налични информационни

технологии за постигане на високи, базирани на стратегическите решения резултати. Обръща се особено внимание на мястото и ролята на управлението на проектите в цялостното стратегическо управление на университетите. Подчертава се значимостта на функционирането на интегрирана информационна система на университета за адекватно и ефективно управление като се извежда концептуална рамка на интеграция на информационни системи и бази данни, предложена под формата на приложение или софтуерен продукт. Докторантът обосновава и прилагането на изкуствен интелект в тези системи, който ще позволи още по-адекватно управление на такива сложни системи, каквито са медицинските университети. Въз основа на резултатите от изследването се разработва и модифицира подход към стратегическото планиране, обобщаващ традиционно използваните и предложените нови етапи на стратегическото планиране. Докторантът обаче не само обосновава необходимостта от информационно интегриране на процесите по управление на университета, но и поставя акцент върху най-важният му ресурс – хората. В дисертацията откриваме задълбочена обосновка на създаване на Аналитичен център за стратегическо развитие, който се препоръчва да притежава координационни, мониторингови, контролни, оценъчни и прогнозни функционалности.

На основа изведените до тук елементи авторът предлага модел на управление на медицинските университети на основата на стратегическото планиране, който да осигурява навременен поглед на мениджмънта върху всеки от етапите на реализиране на определена политика като същевременно позволява системна оценка и анализ на конкретни показатели с последващо прогнозиране на постигането на планираните резултати. В края на трета глава виждаме един модерен прочит на управлението на медицинските университети, който считам, че има потенциал да се адаптира и за класическите университети.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала

Докторантът дефинира две групи резултати и приноси от труда си: научни и научно-приложни. Те са изведени в автореферата както следва:

Научни резултати и приноси

- Обоснована е водещата роля на стратегическото планиране в управлението на медицинските университети на Република Казахстан, необходимостта от подобряване на съществуващата система и въвеждане на нов механизъм за формиране и развитие на стратегическото планиране.
- Систематизиране на инструментите и методите на стратегическото планиране, което позволява целесъобразното им използване в зависимост от структурния етап на процеса на стратегическо планиране. Дадени са кратки описания с източници на тези методи и средства.

Научно-приложни резултати и приноси

- Завършена комплексна оценка и анализ на стратегическото планиране на медицинските университети на Република Казахстан.
- Разработена модифицирана система за стратегическо планиране.
- Предложен проект за модели на управление в медицинските университети, базирани на модифицирана система за стратегическо планиране, използваща управление на проекти, всички налични инструменти и информационни технологии, фокусирани върху ефективното функциониране на системата за управление.

Запознавайки се с дисертационният труд и приложеният към него автореферат, приемам очертаните резултати и приноси от докторанта, видно разработени от него.

4. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Получените резултати и приноси от докт. Сабина Нуракинова имат характер на обогатяване на съществуващите знания – в частта със систематизиране на инструментите и методите на стратегическото

планиране и модифициране на системата за стратегическо планиране. Част от новостите в труда имат приложение в практиката и биха спомогнали съществено за повишаване резултатността от управлението в медицинските университети в Република Казахстан. Позовавайки се на изготвеното в дисертационният труд и публикациите към него, може да се твърди, че това е авторов принос, значим за повишаване ефективността от функциониране на тези университети.

5. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Основните моменти от дисертацията - отделни части и изводи от изследванията намират своята публичност в публикуваните 3 (три) публикации:

- един доклад в страната, публикуван в ежегодната конференция на НВУ „М. Левски“, В. Търново.
- две публикации в чужбина – един доклад в конференция и научна статия в издание с научно рецензиране, реферирано в Скопус Q3.

По този начин докторантът генерира повече от необходимият минимум точки и заявява международна разпознаваемост на постиженията си още на ранен етап от научната си кариера.

Не ми е известно резултати от изследването в дисертационния труд да са цитирани от други автори или да има постъпили писмени сигнали за плагиатство. И трите публикации са самостоятелни.

6. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Използваната литература е свързана с разработваната проблематика и е цитирана коректно, като са спазени правилата на научната етика. Библиографската справка съдържа 197 заглавия, от които 168 на казахстански и английски език и 29 интернет страници. Всичко това е позволило постигането на добър баланс между текстовата и илюстративната част и подпо-

мага изграждането на цялостна визия относно изследваната проблематика, свързана с темата по модернизация на системата за управление на медицинските висши училища на Казахстан на основата на стратегическото планиране.

7. Оценка за автореферата

Авторефератът пълно и точно отразява съдържанието на дисертацията и постигнатите изследователски резултати като се забелязва лек дисбаланс в презентирането на трета глава, която е много по-подборно представена от останалите две глави.

8. Критични бележки

По отношение на дисертационния труд, основното изложение и аргументацията на изводите нямам съществени бележки и препоръки. Считам за удачно обаче, фигурите в автореферата също да са на български език, както на този език е целият автореферат.

9. Лични впечатления и други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение

Не познавам лично докторанта. Единственият ми допир с него са дисертационният труд, автореферата, публикациите и съпътстващите документи по процедурата, въз основа на които изготвям и настоящият документ.

10. Заключение

Представеният дисертационен труд „Модернизация на системата за управление на медицинските висши училища на Казахстан на основата на стратегическото планиране” на Сабина Нуракинова, докторант към Институт „Научноизследователска и иновационна дейност“ на НВУ

„Васил Левски“ в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, научна специалност по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (сигурност и отбрана)“, е цялостно, завършено и добросъвестно осъществено научно изследване по актуален и значим за практиката проблем на Казахстан. Той отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по определената научна специалност.

11. Оценка на дисертационния труд

Посоченото до тук ми дава основание за категорична положителна оценка и с пълна убеденост препоръчвам на **почитаемото Научно жури да присъди на докторант Сабина Нуракинова образователната и научна степен „доктор“ по ПН 3.7 „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (сигурност и отбрана)“.**

01.05.2024 г.

гр. Велико Търново

Рецензент: _____

(доц. д-р Венета Христова)

REVIEW

by Assoc. Prof. Dr. Veneta Hristova Mateeva

professional field: 3.8. Economy,

scientific specialty "Economics and Management (Industry)",

Place of work: St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo,

Department of Business Administration, Veliko Tarnovo

Contact information: +359 887 000 853; vhristova@ts.uni-vt.bg

Registration number in the scientific activity register: 44561 –
<https://cris.nacid.bg/public/scientist-preview/37806>

of Sabina Nurakinova's dissertation

on the topic "Modernization of the management system of medical higher schools of Kazakhstan on the basis of strategic planning",

presented for the acquisition of the educational and scientific degree "Doctor" in the doctoral program "Organization and management outside the sphere of material production (security and defence)" of the Vasil Levski National University

1. Relevance and significance of the developed scientific problem

The dynamic environment in which universities operate forces them to constantly change, despite their initially conservative nature. Traditionally, classical universities tend to focus on their activities and the endless internal problems and changes they implement, rather than on the change coming from outside. The world after 2020 has redrawn many parameters of our lives, but it has significantly changed the place, role and importance of medical universities as well - they have become, first of all, an innovation centre, and not only an educational one. This directly reflects on the way they should be managed. This essential aspect of the change is captured and examined in detail by the doctoral

student in the dissertation, which makes it extremely relevant and significant for the scientific field and practice.

I do not find anything similar to the developed topic in the Bulgarian portal for open science, which makes the work original. As of the end of April 2024, 128 papers with a focus on Kazakhstan can be seen there, but none of them examine the modernization of medical university management, although 38% of the papers are in area 3. Social, economic and legal sciences. In addition, we can point out that only 1 other dissertation deals with the problems in the healthcare system of the Republic of Kazakhstan, but through the prism of its legal framework, and 1 more examines the origin and development of education in general in this country.

I believe that the topic of the dissertation corresponds to the main content of the development, logically unfolding it in a detailed study.

2. General characteristics and structure of the dissertation work

The developed dissertation follows the classic model of structuring of this type of works by containing an introduction, three chapters, a conclusion, a list of literary sources and appendices. After each chapter of the thesis there are also conclusions. The dissertation has a total volume of 270 pages. The main text is presented in a volume of 233 pages, incl. 15 tables and 28 figures. The appendices consist of 20 pages. The literature used is related to the issues being developed and is cited correctly, observing the rules of scientific ethics. The bibliographic reference contains 197 literary sources. An abstract of the dissertation work with a volume of 37 pages is also presented. In terms of formal features - volume and structure, the dissertation and the abstract meet the requirements set for these works in the country.

In the introduction, the applied methods of scientific research are clearly outlined, which are consistently and in compliance with the principles of their

application, properly used throughout the work. They correspond to the topic of the dissertation.

Management in the medical universities of the Republic of Kazakhstan, ensuring the trinity of medical education, clinical practice and scientific activity, are indicated as the object of the dissertation work. The subject of the study is the modernization of the management system in medical universities based on strategic planning. The main objective of the dissertation is to study, analyse and develop a management model based on strategic planning in the medical universities of Kazakhstan, which is deployed in 4 logically related tasks. In the work, there are also accepted restrictive conditions related to the study of the topic in relation to the study of conceptual features, methodological and scientific-practical problems of the formation and development of strategic planning in the medical educational market, on the basis of which mechanisms of modernization of the management system are developed of medical universities in Kazakhstan based on strategic planning.

The research thesis is too detailed and could be optimized. The research hypotheses have been correctly stated and evidence for them has been sought throughout the entire dissertation work.

In the first chapter, theoretical-methodological statements of the system of management and strategic planning in higher education institutions are examined and analysed in detail. Key views on the strategic management of the higher education system are presented, the characteristics of reforms in this system in the Republic of Kazakhstan are clarified, and the main directions of their strategic development are outlined; the essence and the main components of strategic planning in the management of the organization are brought out, with an emphasis on its methodological aspects.

In the second chapter, based on a sample of 9 medical universities in Kazakhstan, a qualitative assessment of the structure and content of their strategic plans is carried out in order to determine the state of strategic planning

in them. Positives, similarities, differences, as well as shortcomings in the development and implementation of the strategic plans of the studied universities are pointed out. This is the basis for the search for solutions to improve the planning and modernization of the implementation stages, systematic monitoring of the implementation and control of the achievement of the results in the studied universities. The analysis in this chapter continues by conducting expert assessments on the state of strategic planning in the medical universities of the Republic of Kazakhstan, realized by collecting information through a questionnaire from 58 respondents. Its analysis provides valuable guidance to the doctoral student in connection with proving his research thesis and reaching the successful finalization of the set tasks. The following are 12 in-depth interviews with experts who held management positions and who were directly involved in the development or implementation of the strategic plan of the specific organization under study. These interviews allow to outline groups of significant obstacles to the effective development of universities and highlight the need for a management model based on strategic planning.

In the third chapter, the main guidelines for modernization of the management system of medical universities in Kazakhstan based on strategic planning are presented. In the first paragraph, university management models are analyzed, emphasizing that medical university management models based on strategic planning are not sufficiently represented in the literature. Referring to the theoretical findings as well as the collected empirical data, the doctoral student substantiates a management model of the medical university that attempts to integrate modern management methods, approaches and available information technologies to achieve high results based on strategic decisions. Particular attention is paid to the place and role of project management in the overall strategic management of universities. The importance of the functioning of an integrated information system of the university for adequate and effective management is emphasized by deriving a conceptual framework of integration

of information systems and databases, proposed in the form of an application or a software product. The doctoral candidate also substantiates the application of artificial intelligence in these systems, which will allow even more adequate management of such complex systems as medical universities. Based on the results of the research, an approach to strategic planning is developed and modified, summarizing the traditionally used and proposed new stages of strategic planning. However, the doctoral student not only justifies the need for informational integration of university management processes, but also places emphasis on its most important resource – people. In the dissertation, we find a thorough rationale for creating an Analytical Center for Strategic Development, which is recommended to have coordination, monitoring, control, evaluation and forecasting functionalities.

On the basis of the elements presented so far, the author proposes a management model of medical universities based on strategic planning, which provides a timely view of the management on each of the stages of the implementation of a certain policy, while at the same time allowing a systematic evaluation and analysis of specific indicators with subsequent forecasting of achieving the planned results. At the end of the third chapter, we see a modern reading of the management of medical universities, which I believe has the potential to be adapted for classical universities as well.

3. Characteristics of the scientific and scientific-applied contributions in the dissertation work. Credibility of the material

The doctoral student defines two groups of results and contributions from his work: scientific and scientific-applied. They are displayed in the auto-reference as follows:

Scientific results and contributions

- The leading role of strategic planning in the management of the medical universities of the Republic of Kazakhstan, the need to improve the existing

system and introduce a new mechanism for the formation and development of strategic planning is substantiated.

- Systematization of the tools and methods of strategic planning, which allows their appropriate use depending on the structural stage of the strategic planning process. Brief descriptions with sources of these methods and tools are given.

Scientific and applied results and contributions

- Completed comprehensive assessment and analysis of strategic planning of medical universities of the Republic of Kazakhstan.

- Developed a modified strategic planning system.

- Proposed project for management models in medical universities based on a modified strategic planning system using project management, all available tools and information technologies, focused on the effective functioning of the management system.

Having familiarized myself with the dissertation work and the attached abstract, I accept the outlined results and contributions of the doctoral student, clearly developed by him.

4. Evaluation of the scientific results and contributions of the dissertation work

The obtained results and contributions from Dr. Sabina Nurakinova have the character of enriching the existing knowledge - in the part with systematization of the tools and methods of strategic planning and modification of the strategic planning system. Some of the novelties in work have application in practice and would significantly help to increase the effectiveness of management in medical universities in the Republic of Kazakhstan. Referring to what was prepared in the dissertation work and the publications to it, it can be argued that this is an author's contribution, significant for increasing the efficiency of functioning of these universities.

5. Evaluation of dissertation publications and authorship

The main points of the dissertation - individual parts and conclusions of the research find their publicity in the published 3 (three) publications:

- one report in the country, published in the annual conference of the "V. Levski", V. Tarnovo.
- two publications abroad – one report at a conference and a scientific article in a peer-reviewed publication referenced in Scopus Q3.

In this way, the doctoral student generates more than the required minimum points and declares international recognition of his achievements already at an early stage of his scientific career.

I am not aware that the results of the research in the dissertation have been cited by other authors or that there have been written reports of plagiarism. All three posts are self-contained.

6. Literary awareness and competence of the doctoral student

The literature used is related to the issues being developed and is cited correctly, observing the rules of scientific ethics. The bibliographic reference contains 197 titles, of which 168 are in Kazakh and English and 29 internet pages. All this has allowed achieving a good balance between the textual and illustrative part and supports the construction of a comprehensive vision regarding the researched issues related to the topic of modernization of the management system of medical higher schools of Kazakhstan on the basis of strategic planning.

7. Evaluation of the auto-reference

The abstract fully and accurately reflects the content of the dissertation and the achieved research results, with a slight imbalance in the presentation of

the third chapter, which is much more selectively presented than the other two chapters.

8. Critical Notes

Regarding the dissertation work, the main presentation and the argumentation of the conclusions, I have no significant notes and recommendations. However, I consider it appropriate that the figures in the abstract should also be in Bulgarian, as the entire abstract is in this language.

9. Personal impressions and other matters on which the reviewer considers it necessary to take a position

I don't know the PhD student personally. My only contact with him is the dissertation work, the abstract, the publications and accompanying documents on the procedure, on the basis of which I am preparing the present document.

10. Conclusion

The presented dissertation work "Modernization of the management system of medical higher schools of Kazakhstan on the basis of strategic planning" by Sabina Nurakinova, PhD student at the Institute of Research and Innovation of Vasil Levski National University in the field of higher education 3. "Social, economic and legal sciences", Professional direction 3.7. "Administration and management", a scientific specialty of the doctoral program "Organization and management outside the sphere of material production (security and defense)", is a complete, complete and conscientiously carried out scientific research on an actual and practically significant problem of Kazakhstan. He meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria for the acquisition of the educational and scientific degree "Doctor" in the specified scientific specialty.

11. Evaluation of the dissertation work

What has been stated so far gives me grounds for a categorical positive assessment and with full conviction I recommend to the honorable Scientific Jury to award doctoral student Sabina Nurakinova the educational and scientific degree "doctor" in professional field 3.7 "Administration and management", doctoral program "Organization and management outside the sphere of material production (security and defence)".

05/01/2024

Veliko Tarnovo

Reviewer: _____

(Assoc. Prof. Dr. Veneta Hristova)